

# Iwona Wilk

---

## Uwarunkowania rozwoju działalności ekoagroturystycznej w gospodarstwach ekologicznych

---

Ekonomiczne Problemy Turystyki nr 1 (33), 187-198

---

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

# UWARUNKOWANIA ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI EKOAGROTURYSTYCZNEJ W GOSPODARSTWACH EKOLOGICZNYCH

IWONA WILK

Politechnika Łódzka  
e-mail: iwona.wilk@p.lodz.pl

## SŁOWA KLUCZOWE

ekoagroturystyka, gospodarstwa ekoagroturystyczne, uwarunkowania rozwoju

## STRESZCZENIE

Ekoagroturystyka sprzyja ochronie środowiska i staje się coraz popularniejszą formą wypoczynku. W działalności ekoagroturystycznej wykorzystywane są, z pełnym poszanowaniem przyrody, lokalne walory kulturowe i przyrodnicze, rodzinne zasoby siły roboczej oraz baza żywieniowa gospodarstwa ekologicznego. Wpisuje się ona także w nowe trendy na światowym rynku turystycznym. Z punktu widzenia rozwoju ekoagroturystyki istotna jest identyfikacja czynników warunkujących ten rozwój.

## Wprowadzenie

Nowe trendy na światowym rynku turystycznym charakteryzują się odejściem od modelu zbiorowej konsumpcji produktu turystycznego w kierunku wyjazdów indywidualnych, pozwalających na zapoznanie się z lokalną kulturą i żywą tradycją regionów oraz z przebywaniem w bliskości z przyrodą, a ekoturystyka staje się obecnie najszybciej rozwijającą się formą turystyki

(Bohdanowicz, 2006, s. 208; Parks i in., 2009, s. 91). *Również program rozwoju turystyki do 2020 roku*, opracowany przez Ministerstwo Sportu i Turystyki, podkreśla, że wzrastająca świadomość społeczna w odniesieniu do spraw związanych z ochroną środowiska i klimatu skutkować będzie zmianami w ofercie turystycznej, w kierunku zapewnienia jak najwyższego poziomu ochrony środowiska naturalnego także w obszarze turystyki (*Program rozwoju turystyki...*, 2015, s. 29). Zadaniem turystyki powinno być przyczynianie się do ochrony naturalnej równowagi ekologicznej na ziemi, a także wspieranie ludzi w dążeniu do zdrowego życia w harmonii z naturą. Turyści poszukują możliwości wypoczynku w czystym i niezdegradowanym środowisku, mając świadomość, że taki wypoczynek będzie dla nich bardziej korzystny. Takie warunki oferują przede wszystkim obszary wiejskie, a istotną formą realizacji koncepcji turystyki przyjaznej środowisku na tych obszarach jest ekoagroturystyka. Ekoagroturystyka oferuje wypoczynek w ekologicznym gospodarstwie rolnym. Łączy ona w sobie agroturystykę i ochronę środowiska oraz ochronę zasobów naturalnych, zarówno w odniesieniu do działalności produkcyjnej gospodarstwa rolnego, jak i oferowanych atrakcji turystycznych (Privitera, 2010, s. 61). Ekoagroturystyka realizowana jest w certyfikowanym, ekologicznym gospodarstwie rolnym, bazując na lokalnych walorach kulturowych i przyrodniczych, wykorzystując rodzinne zasoby siły roboczej oraz bazę żywieniową gospodarstwa, z pełnym poszanowaniem przyrody (Niemiec, 2006, s. 56). Wspomniany powyżej *Program rozwoju turystyki do roku 2020* uznaje konieczność tworzenia warunków dla rozwoju turystyki na obszarach wiejskich na podstawie walorów naturalnych, dziedzictwa kulturowego wsi i rolnictwa ekologicznego (*Program rozwoju turystyki...*, 2015, s. 45), a rozwój ekoagroturystyki wpisuje się w trendy rozwojowe w turystyce w nim określone.

Celem niniejszego artykułu jest określenie, na podstawie zrealizowanych badań własnych, wybranych czynników warunkujących rozwój ekoagroturystyki z punktu widzenia właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych, zarówno w obszarze uwarunkowań sprzyjających temu rozwojowi, jak i stanowiących jego barierę.

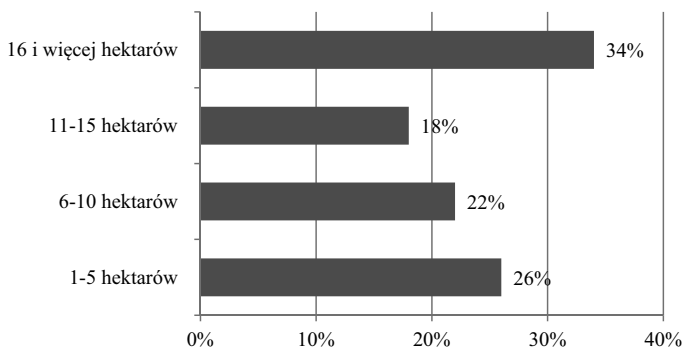
## **Dobór i charakterystyka próby badawczej**

Badania przedstawione w niniejszym artykule stanowiły część składową badań zrealizowanych w ramach projektu badawczego nr NN115119539 finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki. Badania te zostały zrealizowane w roku 2012, z wykorzystaniem teleadresowej bazy danych gospodarstw ekoagroturystycznych stworzonej przede wszystkim na podstawie informacji dostępnych w Europejskim Centrum Ekologicznego Rolnictwa i Turystyki (ECEAT) i Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz uzupełnionej danymi pochodzącymi z innych źródeł podających tego typu informacje (strony internetowe gospodarstw ekoagroturystycznych, stowarzyszeń agroturystycznych, raporty dotyczące ekoagroturystyki itp.). W badaniu gospodarstw ekoagroturystycznych wykorzystano metodę wywiadu opartą na technice wywiadu telefonicznego z wykorzystaniem standaryzowanego kwestionariusza wywiadu opracowanego przez autorkę niniejszego artykułu. Do badań zostały wytypowane wszystkie gospodarstwa ekoagroturystyczne

funkcjonujące w Polsce w badanym okresie (235 gospodarstw), z czego zgodę na udział w badaniu wyraziło 85 gospodarstw ekoagroturystycznych.

W badanej próbie właściciele gospodarstw ekoagroturystycznych znalazło się 56 kobiet i 29 mężczyzn. Właścicielami gospodarstw były najczęściej osoby w wieku 51–60 lat (40% badanych). Tylko niewielki odsetek respondentów (11%) stanowiły osoby w wieku 31–40 lat, co może być związane z tendencją odchodzenia młodych ludzi ze wsi do miast. W badanej próbie nie zanotowano właścicieli lub współwłaścicieli gospodarstw w wieku poniżej 30 lat. W gronie właścicieli gospodarstw agroturystycznych przeważało nieznacznie wykształcenie średnie (39%), jednakże niewiele mniejsza liczba respondentów (31%) deklarowała wykształcenie wyższe. Analizując poziom wykształcenia w odniesieniu do poszczególnych grup wiekowych, można stwierdzić, że wykształcenie wyższe i wykształcenie średnie w takiej samej liczbie (po 20 osób) deklarowali respondenci w przedziale wiekowym powyżej 50. roku życia. Co ciekawe, wykształcenie wyższe w przedziale wiekowym 31–40 lat deklarowała bardzo mała liczba respondentów (tylko trzy osoby). Wykształcenie zasadnicze zawodowe, a także policealne/pomaturalne występowało mniej więcej w równych proporcjach w każdej grupie wiekowej. Wykształcenie podstawowe posiadały tylko dwie osoby w przedziałach wiekowych 36–40 lat oraz powyżej 61 lat.

Wśród badanych ekologicznych gospodarstw rolnych przeważały gospodarstwa o wielkości 16 i więcej hektarów (34%), co razem z gospodarstwami o wielkości 11–15 hektarów (18%) stanowi ponad 50% gospodarstw o powierzchni większej od średniej krajowej, określonej w 2011 roku jako 10,36 ha<sup>1</sup>. Daje się zauważyć jednak fakt, że także duża liczba ekologicznych gospodarstw rolnych, prowadzących działalność ekoagroturystyczną, to gospodarstwa znacznie mniejsze, o powierzchni 1–5 hektarów (26%) oraz 6–10 hektarów (22%) (rys. 1).



**Rysunek 1.** Struktura próby według wielkości gospodarstwa ekoagroturystycznego

Źródło: opracowanie na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

<sup>1</sup> Ogłoszenie prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z dnia 23 września 2011 r. w sprawie wielkości średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w poszczególnych województwach oraz średniej powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym w kraju w 2011 roku – <http://www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/srednia-powierzchnia-gospodarstwa.html>, dostęp 10.09.2012.

Badane gospodarstwa ekologiczne w przeważającej liczbie funkcjonują już powyżej 10 lat (68%), a tylko 27% gospodarstw deklaruje krótszy niż 10 lat okres działalności. Zróżnicowanie wiekowe właścicieli gospodarstw funkcjonujących powyżej oraz poniżej 10 lat jest porównywalne, w związku z czym nie można wnioskować o większej podatności młodych rolników na trendy proekologiczne w rolnictwie. Ekoagroturystyka w tych gospodarstwach jest działalnością stosunkowo młodą. Większość właścicieli deklaruje, że tego typu działalność usługową w swoich ekologicznych gospodarstwach rolnych realizuje od 7 do 10 lat (58%). Omawiane gospodarstwa ekoagroturystyczne są przede wszystkim przedsięwzięciami rodzinnymi. Osoby zaangażowane w prowadzenie takiego gospodarstwa, oprócz właścicieli, to przede wszystkim ich współmałżonkowie lub partnerzy (87%) oraz dzieci (75%). Nieliczni respondenci deklaruje również pomoc swojej matki (7%), ojca (6%), rodzeństwa (4%) lub osób należących do dalszej rodziny (7%). Tylko 9% respondentów zatrudniało dodatkowych pracowników. Na zatrudnianie dodatkowego personelu nie ma jednak wpływu wielkość gospodarstwa, gdyż można zauważyć, że dodatkowi pracownicy zatrudniani byli zarówno w gospodarstwach o wielkości 1–5 ha, jak i większych (6–10 ha, 11–15 ha oraz powyżej 16 ha).

### **Determinanty rozwoju ekoagroturystyki w opinii właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych**

Działalność usługowa gospodarstw ekoagroturystycznych jest uwarunkowana zarówno czynnikami sprzyjającymi jej rozwojowi, jak i ją ograniczającymi. Poniższe rozważania stanowią próbę określenia tych czynników w świetle opinii właścicieli badanych gospodarstw ekoagroturystycznych.

Istotą ekoagroturystyki jest prowadzenie działalności agroturystycznej w ekologicznym gospodarstwie rolnym. Wśród badanych gospodarstw wszystkie posiadały certyfikat rolnictwa ekologicznego. Certyfikat taki przyznawany jest na jeden rok. Po tym okresie gospodarstwo jest poddawane ponownej kontroli i jeśli spełnia wymogi, termin jego ważności jest przedłużany na kolejny rok. Certyfikat jest uznawany na terenie całej Unii Europejskiej. W badanych gospodarstwach najczęściej certyfikowana była produkcja roślinna, w tym: warzywa (44%); owoce miękkie, ze szczególnym uwzględnieniem aronii, czarnej porzeczki, maliny i truskawki (35%); zboża (32%); siano i zielonki (25%) oraz sady (14%). Na drugim miejscu deklarowana była produkcja zwierzęca: mięso (24%), drób (8%) i hodowla ryb – karpie i pstrągi (3%). Oprócz tego certyfikowany był także nabiał: mleko krowie (24%), jaja kurze (21%) i mleko kozie (4%). W wielu ankietowanych gospodarstwach certyfikacji podlegał więcej niż jeden rodzaj asortymentu produkcyjnego.

Ekologiczna produkcja rolna w ankietowanych gospodarstwach certyfikowana była przede wszystkim przez AgroBioTest (38%) oraz Polskie Towarzystwo Rolnictwa Ekologicznego Ekogwarancja Lublin (32%). Inne wymieniane przez respondentów jednostki certyfikujące to Bioekspert Sp. z o.o. (7%), Biuro Certyfikacji i Laboratorium COBICO w Krakowie (6%), BioCert Małopolska Sp. z o.o., Polskie Centrum Badań i Certyfikacji SA Oddział Badań i Certyfikacji w Pile oraz PNG Sp. z o.o. – łącznie 8% wskazań. 18% gospodarstw deklaruje otrzymanie certyfikatu przed rokiem 2000, 24% w latach 2000–2005, a 28% po roku 2005. Najstarszy certyfikat

w badanej próbie został wydany w roku 1992 przez AgroBioTest. 30% właścicieli ekologicznych gospodarstw rolnych nie pamiętało daty otrzymania certyfikatu po raz pierwszy.

Jak już wspomniano wcześniej, jednym z czynników warunkujących prowadzenie działalności usługowej w obszarze usług ekoagroturystycznych jest ich realizacja w ekologicznym gospodarstwie rolnym certyfikowanym przez właściwą jednostkę certyfikującą. Uzyskanie certyfikatu wiąże się jednak z określonymi wymogami wynikającymi z założonych kryteriów, które należy spełnić w procesie certyfikacji, a które mogą powodować pewne trudności wśród gospodarzy ubiegających się o ten certyfikat. Pośród badanych respondentów prawie połowa (45%) nie deklaruowała jednak żadnych trudności w trakcie przestawiania się na ekologiczną produkcję rolną w celu uzyskania certyfikatu. Pozostali respondenci największe trudności identyfikowali w odniesieniu do konieczności ponoszenia zwiększonych nakładów pracy związanych z niemożnością stosowania oprysków (chwały) i nawozów sztucznych, a także związanych z koniecznością wykonywania wielu prac ręcznie, bez użycia sprzętu mechanicznego (16%). Stosunkowo niewielu respondentów widziało zasadniczą trudność w nadmiernej biurokracji i skomplikowanej procedurze aplikacyjnej (dokumenty) (10%). Wyższe koszty produkcji rolnej, mniejszy zysk oraz spadek wydajności to kolejne czynniki generujące problemy w trakcie przestawiania się na ekologiczną produkcję rolną (7%). Pozostali respondenci nie potrafili wskazać wyraźnych trudności związanych z procedurą certyfikacji.

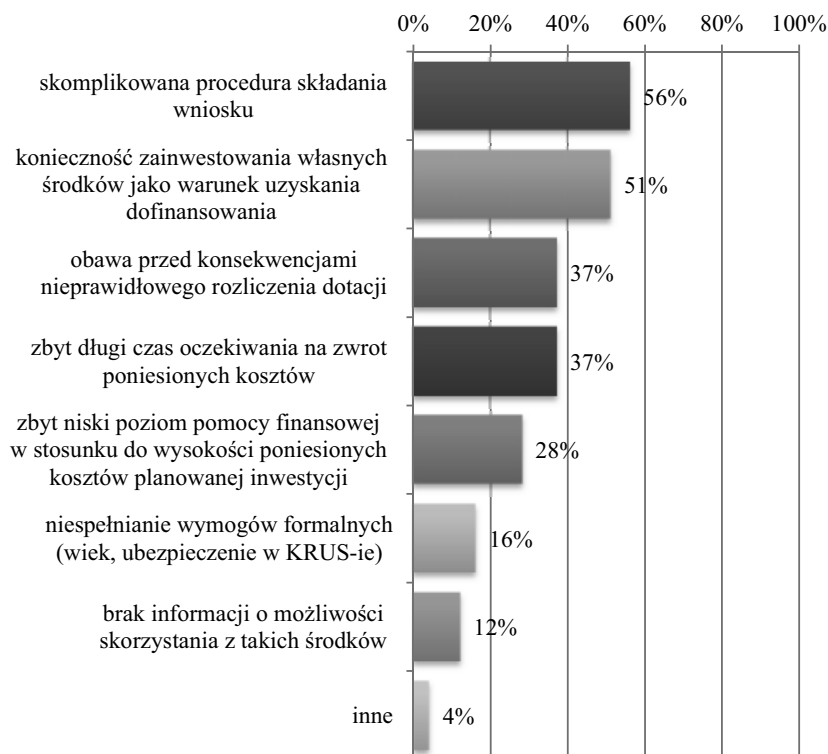
Prowadzenie własnej działalności usługowej pod postacią ekoagroturystyki wiąże się jednak w opinii respondentów z szeroką gamą problemów, które stanowią barierę dla jej rozwoju. Zasadniczym problemem deklarowanym przez większość ankietowanych był brak wsparcia dla ich działalności ze strony samorządu lokalnego (38%). Przede wszystkim respondenci podkreślali słabą komunikatywność administracji lokalnej, brak fachowego doradztwa i wsparcia, zwłaszcza w obszarze wnioskowania o dotacje unijne (np. realizację szkoleń teoretycznych w tym zakresie, przy braku pomocy praktycznej), a także brak prowadzenia szkoleń z zakresu agroturystyki i ekoagroturystyki oraz niedostateczne w opinii respondentów prowadzenie działań promocyjnych usług agroturystycznych realizowanych w gospodarstwach ekologicznych na poziomie samorządu lokalnego. Kolejnym istotnym problemem związanym z prowadzeniem działalności ekoagroturystycznej był brak środków na rozwój (18%). Problem ten związany był przede wszystkim z trudnością aplikowania o dofinansowanie ze środków unijnych (wymogi formalne związane z wypełnieniem i złożeniem wniosku o dotację). Także finansowanie realizacji w gospodarstwie inwestycji sprzyjających ochronie środowiska (np. instalacja kolektorów słonecznych) ze środków krajowych było postrzegane przez właścicieli gospodarstw jako utrudnione ze względu na wymagane do spełnienia warunki. Występująca nadmierna, w opinii respondentów, biurokracja i wymogi prawne również nie sprzyjają ekoagroturystyce (11%) – deklarowano niejasne przepisy dotyczące opodatkowania agroturystyki, brak odpowiedniego i czytelnego ustawodawstwa dotyczącego działalności agroturystycznej a także brak przejrzystego dla rolników ustawodawstwa dotyczącego handlowania wyrobami tradycyjnymi i regionalnymi. Kolejną zidentyfikowaną barierą był brak odpowiednio rozwiniętej infrastruktury lokalnej i mediów (7%). Inne wskazania obejmowały między innymi dużą konkurencję, szczególnie ze strony rynku usług agroturystycznych, niską

atrakcyjność turystyczną regionu, konieczność systematycznego inwestowania w celu dostosowania oferty do zmieniających się wymagań klientów czy też problematyczne zachowanie niektórych turystów, szczególnie młodych.

Polityka strukturalna Unii Europejskiej oraz utworzone fundusze stwarzają możliwości finansowania i wspierania inicjatyw wiejskich. Dzięki temu powstały możliwości uzyskania wsparcia na przedsięwzięcia podejmowane przez rolników, w tym na rozwój agroturystyki. Korzystanie z funduszy pomocowych UE w celu rozwijania działalności ekoagroturystycznej nie jest jednak szeroko rozpowszechnione. Wśród ankietowanych właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych tylko 33% z nich deklarowało skorzystanie z dofinansowania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej na prowadzenie działalności agroturystycznej. Pozostali respondenci (67%) w przeważającej większości (60%) zamierzali jednak skorzystać z tego dofinansowania, jednakże w ich opinii pojawiły się przeszkody, które im to uniemożliwiły. Kluczowymi czynnikami, które stanowiły barierę, była skomplikowana procedura składania wniosku (56% wskazań), a także konieczność zainwestowania własnych środków w określonej wysokości jako warunek uzyskania dofinansowania (51%). Znaczna liczba respondentów wskazała jako powód nieskorzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej na prowadzenie działalności agroturystycznej obawę przed konsekwencjami nieprawidłowego rozliczenia dotacji (37%), zbyt długi czas oczekiwania na zwrot poniesionych kosztów (37%) oraz zbyt niski poziom możliwej do uzyskania w ramach tych funduszy pomocy finansowej w stosunku do wysokości ponoszonych kosztów planowanej inwestycji (28%). Również brak informacji o możliwości skorzystania z funduszy pomocowych UE na prowadzenie działalności agroturystycznej uniemożliwiał respondentom ewentualne ich wykorzystanie (12%). Innymi powodami wskazywanymi przez respondentów było niespełnianie wymogów formalnych, takich jak określony wiek oraz ubezpieczenie w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) (16%) (rys. 2), a także skomplikowane według nich przepisy w odniesieniu do obiektu agroturystycznego oraz zniechęcenie wynikające z faktu, że takie wnioski składane przez rodzinę lub znajomych zostały odrzucone.

Czynnikiem stymulującym podjęcie działalności ekoagroturystycznej jest również możliwość uzyskania na tę działalność kredytu celowego z różnych instytucji. Badani właściciele gospodarstw ekoagroturystycznych deklarowali łatwy dostęp do informacji na temat wyżej wspomnianego rodzaju kredytu (71%). Tylko 25% badanych uznało, że informacje na ten temat nie były łatwo dostępne.

Wiedza o możliwości skorzystania z bezpłatnego doradztwa ze strony organizacji branżowych (stowarzyszeń agroturystycznych, ośrodków doradztwa rolniczego itp.) jest szeroko rozpowszechniona – wiedziało o niej 92% badanych gospodarzy. Również aż 94% respondentów deklarowało uczestnictwo w szkoleniach lub kursach związanych z prowadzeniem działalności agroturystycznej oferowanych przez te organizacje, zaś problematykę proponowanych kursów i szkoleń uważała za zgodną ze swoimi potrzebami połowa ankietowanych (53%), a 46% uznało ją za częściowo zgodną. Jedyne 1% respondentów uznał, że problematyka ta nie przystawała w ogóle do ich potrzeb. Badani gospodarze wśród najbardziej pożądanых tematów szkoleń (najczęściej wskazywanych jako potrzebne i bardzo potrzebne) wymieniali promocję gospodarstwa ekoagroturystyczne-



**Rysunek 2.** Powody nieskorzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej na prowadzenie działalności agroturystycznej

Źródło: opracowanie na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

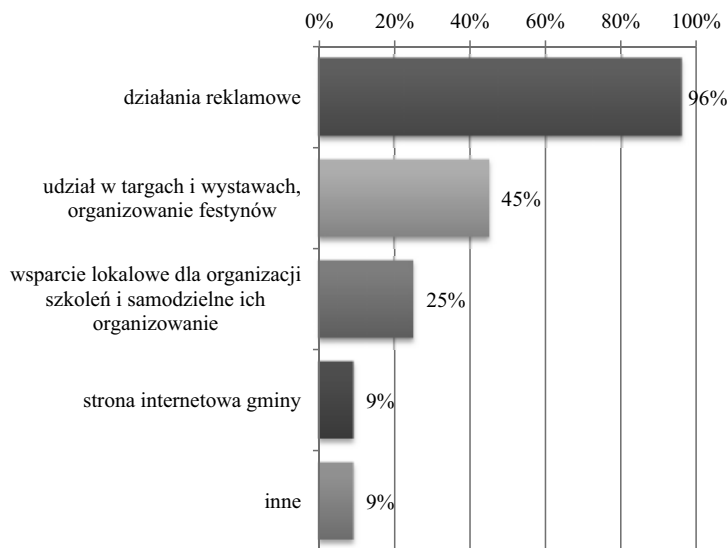
go (79%), sposoby żywienia ekoagroturystów z wykorzystaniem produktów ekologicznych (68%), dobre praktyki w obsłudze turystów (65%), wymogi prawne w działalności agroturystycznej (65%) oraz sposoby pozyskiwania środków na prowadzenie działalności agroturystycznej (65%). Problematyka wypełniania wniosków o dotacje ze środków UE uzyskała także wysoki odsetek deklaracji (59%), co może stanowić odzwierciedlenie zidentyfikowanego wcześniej zapotrzebowania na fachowe doradztwo i wsparcie w tym zakresie. Zdecydowanie najsłabsze zainteresowanie wzbudziły zagadnienia związane z pozarolniczą działalnością proekologiczną w gospodarstwie agroturystycznym (35%) oraz z kategoryzacją obiektów agroturystycznych (25%). Pozostałe tematy szkoleń i kursów, takie jak wyposażenie kwatery ekoagroturystycznej, organizacja form wypoczynku turystów, dziedzictwo kulturowe oraz powadzenie finansów i podatki w agroturystyce, cieszyły się mniejszym zainteresowaniem, przy czym 20% badanych problematykę finansową na kursach i szkoleniach uznało za niepotrzebną. Należy podkreślić, że szkolenia w obszarze prowadzenia działalności agroturystycznej w ekologicznym gospodarstwie rolnym (ekoagroturystyki) powinny znacząco eksponować zagadnienia związane z ekologicznymi aspektami tej działalności.



Członkostwo w stowarzyszeniach skupiających gospodarstwa agroturystyczne jest stosunkowo popularne – należy do nich blisko  $\frac{3}{4}$  badanych gospodarstw (71%). Jednak zadowolenie z członkostwa z punktu widzenia osiąganych z tego korzyści nie jest wysokie – jedynie co czwarty gospodarz (23%) ma poczucie, że członkostwo w stowarzyszeniach branżowych przynosi mu duże korzyści, ponad połowa (53%) uważa, że korzyści są umiarkowane, co piąty (18%) widzi małe korzyści, 5% natomiast nie widzi żadnych korzyści z przynależności do stowarzyszenia. Badani gospodarze wśród najważniejszych korzyści, które powinny wiązać się z członkostwem w stowarzyszeniach agroturystycznych, najczęściej wymieniali: dostęp do bezpłatnych szkoleń (65%), promocję usług agroturystycznych gospodarstwa (64%), wspólne wyjazdy na targi turystyczne (52%) oraz pomoc w wypełnianiu wniosków o dotacje z UE na prowadzenie i rozwój działalności agroturystycznej (48%). Również sporo wskazań dotyczyło pomocy podczas ubiegania się o kredyty na prowadzenie i rozwój działalności agroturystycznej (39%). Najsłabsze zainteresowanie wiązało się z organizowaniem pobytów promocyjnych dla dziennikarzy (25%). Pozostałe potencjalne korzyści, takie jak pomoc w załatwianiu formalności urzędowych, ułatwianie współpracy z biurami podróży i pomoc w rozwijaniu infrastruktury gospodarstwa ekoagroturystycznego postrzegane były przez respondentów jako średnio ważne.

W prowadzeniu działalności ekoagroturystycznej bardzo ważne jest również wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego. Ważnym elementem tego wsparcia jest promowanie samej gminy jako atrakcyjnej dla turystów. Wśród badanych respondentów zdania na ten temat były prawie równo podzielone. 49% ankietowanych stwierdziło, że ich gmina nie jest dobrze promowana przez władze lokalne pod kątem atrakcyjności dla potencjalnych turystów, 47% zaś było przeciwnego zdania.

W związku z nasilającym się trendem proekologicznym w turystyce gminy powinny wspomagać ekoagroturystykę, jednak aż 72% badanych uważa, że gmina, w której znajduje się ich gospodarstwo, nie wspiera w żaden szczególny sposób działalności agroturystycznej prowadzonej w ekologicznych gospodarstwach rolnych. Natomiast respondenci, którzy deklarują takie wsparcie ze strony gminy (26%), podkreślają przede wszystkim wsparcie poprzez działania reklamowe – biuletyny, ulotki, foldery, reklamę w prasie, centrach informacji turystycznej (96%), udział w targach i wystawach, organizowanie festynów (45%) oraz wsparcie lokalowe dla organizacji szkoleń przez instytucje zewnętrzne, a także samodzielne ich organizowanie (25%). Tylko 9% gmin wspiera działalność agroturystyczną prowadzoną w ekologicznych gospodarstwach rolnych poprzez stronę internetową gminy (publikowane wykazy gospodarstw ekoagroturystycznych, informatory itp.) (rys. 3). Interesującą formą wsparcia przez gminy działalności ekoagroturystycznej były również wyjazdy do innych tego typu gospodarstw w celach szkoleniowych, zapewnianie bezpłatnego transportu w celu wyjazdów na targi i festyny oraz zapraszanie mediów i gości zarówno z kraju, jak i z zagranicy.



**Rysunek 3.** Sposoby promowania przez gminę wypoczynku w ekologicznych gospodarstwach rolnych

Źródło: opracowanie na podstawie przeprowadzonych badań własnych.

W całej badanej próbie dominuje jednak pogląd, że gminy, w których respondenci prowadzą działalność ekoagroturystyczną, nie promują wypoczynku w ekologicznych gospodarstwach rolnych (62%). Również w opinii większości respondentów (74%) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nie zachęca właścicieli gospodarstw ekologicznych do rozpoczęcia w nich działalności agroturystycznej. Rozwojowi działalności ekoagroturystycznej sprzyja także dobrze rozwinięta infrastruktura turystyczna gmin, jednakże aż 51% badanych właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych uważa, że ich gmina nie posiada dobrze rozwiniętej tego typu infrastruktury.

## Podsumowanie

Na prowadzenie działalności w obszarze usług ekoagroturystycznych wpływa szereg czynników sprzyjających tej działalności lub ją ograniczających. Podstawowym czynnikiem warunkującym realizację działalności ekoagroturystycznej jest prowadzenie ekologicznej produkcji rolnej potwierdzonej posiadaniem stosownego certyfikatu. W świetle zrealizowanych badań gospodarstw ekoagroturystycznych w Polsce można stwierdzić, że właściciele badanych gospodarstw w większości nie postrzegali procedury przedstawiania gospodarstwa na ekologiczną produkcję rolną w celu uzyskania certyfikatu jako bariery dla wprowadzenia tego typu produkcji rolnej. Należałoby jednak zastanowić się nad uproszczeniem procedury aplikacyjnej związanej z certyfikacją, gdyż niektórzy respondenci zgłaszali zastrzeżenia właśnie w odniesieniu do skomplikowanej procedury aplikacyjnej, a także nadmiernej biurokracji. Ważnym uwarunkowaniem przy-

jającym rozwojowi ekoagroturystyki jest wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego. Pośrednio takim wsparciem dla ekoagroturystyki jest dobrze rozwinięta w gminach infrastruktura turystyczna oraz promowanie się gmin jako atrakcyjnych turystycznie. Ponieważ jednak prawie aż połowa badanych gospodarstw twierdzi, że gmina nie jest dobrze promowana przez władze lokalne pod kątem atrakcyjności dla potencjalnych turystów oraz że nie posiada dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej, co stanowi istotną barierę w rozwoju działalności ekoagroturystycznej, należałoby zwrócić uwagę na konieczność intensyfikacji działań w obszarze wyżej zidentyfikowanych problemów. Gminy powinny w możliwie najszerszym zakresie wspomagać działalność ekoagroturystyczną, dbając o to, aby prowadzący gospodarstwa ekoagroturystyczne mogli otrzymać w gminie wszelkie potrzebne informacje przekazywane w sposób zrozumiały i wyczerpujący, a także by gminy oferowały nie tylko wiedzę teoretyczną z danego obszaru (np. informacje o możliwych źródłach pozyskania środków finansowych), ale konkretną pomoc przy praktycznym jej wykorzystaniu w działalności ekoagroturystycznej (np. pomoc przy wypełnianiu wniosków o dotacje unijne). Ponieważ wiodącym źródłem informacji dla ekoagroturystów o ofercie jest internet, zatem gminy powinny na swoich stronach internetowych nie tylko umieszczać informacje o działających na ich terenie gospodarstwach ekoagroturystycznych, ale także, podkreślając ich ekologiczny charakter, eksponować korzyści dla turystów płynące z tej formy wypoczynku.

Istotną barierą związaną z prowadzeniem działalności ekoagroturystycznej, sygnalizowaną przez badanych właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych, był brak środków na rozwój. Problem ten wynikał przede wszystkim z trudności aplikowania o dofinansowanie ze środków unijnych (wymogi formalne związane z wypełnieniem i złożeniem wniosku o dotację), dlatego też zasadna jest wyżej podkreślana konieczność generowania konkretnej pomocy w tym zakresie ze strony jednostek samorządu terytorialnego. Także finansowanie w gospodarstwie inwestycji sprzyjających ochronie środowiska (np. instalacja kolektorów słonecznych) ze środków krajowych było postrzegane przez właścicieli gospodarstw jako utrudnione ze względu na wymagane do spełnienia warunki. Zasadne byłoby więc uwzględnienie w procedurach ubiegania się o wszelkiego rodzaju wsparcie finansowe zastrzeżeń właścicieli gospodarstw ekoagroturystycznych, co może przyczynić się do szerszego wykorzystania tych środków, z korzyścią nie tylko dla rozwoju tej formy działalności usługowej, ale również dla środowiska. Na podkreślenie jednak zasługuje fakt, że informacje dotyczące możliwości uzyskania kredytów na prowadzenie działalności agroturystycznej są określane przez respondentów jako łatwo dostępne. Również wymogi prawne nie sprzyjają rozwojowi ekoagroturystyki – wymieniano niejasne przepisy dotyczące opodatkowania ekoagroturystyki oraz brak odpowiedniego i czytelnego ustawodawstwa dotyczącego działalności ekoagroturystycznej. Szczególna rola w pokonywaniu barier w rozwoju działalności ekoagroturystycznej przypada Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która powinna na bieżąco identyfikować problemy rolników w określonych obszarach i starać się nie tylko zapewniać im szczegółowe informacje z pożądaných dziedzin, lecz także wpływać na zmianę niejasnych lub niekorzystnych w opinii rolników przepisów.

W prowadzeniu działalności ekoagroturystycznej gospodarstw ekologicznych dużą rolę odgrywa wsparcie merytoryczne oferowane przez stowarzyszenia agroturystyczne, ośrodki doradcz-

twą rolniczą, itp. W świetle przeprowadzonych badań można stwierdzić, że działalność w tym zakresie wymienionych podmiotów stanowi czynnik sprzyjający rozwojowi ekoagroturystyki. Respondenci deklaruowali bowiem, że możliwość skorzystania z bezpłatnego doradztwa ze strony organizacji branżowych (stowarzyszeń agroturystycznych, ośrodków doradztwa rolniczego itp.) i szkoleń jest szeroko rozpowszechniona, jednak problematyka szkoleń powinna być lepiej dostosowana do potrzeb odbiorcy.

## Literatura

- Bohdanowicz, P., 2006, *Turystyka a świadomość ekologiczna*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń.
- Niemiec, W., 2006, *Wybrane problemy turystyki alternatywnej*, Wydawnictwo Fundacja, Nowy Sącz.
- Parks, T.H., Parks, T.A., Allen, C., 2009, *The development of a framework for studying ecotourism*, „International Journal of Management”, no. 1 (26).
- Privitera, D., 2010, *The importance of organic agriculture in tourism rural*, „APSTRACT: Applied Studies in Agribusiness and Commerce”, vol. 4.
- Program Rozwoju Turystyki do 2020 roku*, 2015, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa.

## DETERMINANTS OF ECOAGRITOURISM ACTIVITY DEVELOPMENT ON ORGANIC FARMS

**KEYWORDS** | ecoagritourism, ecoagritourism farms, development determinants

**SUMMARY** | Ecoagritourism fosters environment protection and it is becoming increasingly popular form of recreation. Ecoagritourism uses local cultural and natural values, family labour force and organic food with full respect for nature. It also fits into the new trends in the global tourism market. From the perspective of ecoagritourism development it is important to identify the factors determining this development.

